

www.vrouwensynode.nl

Verslag voor subsidiegevers van de Synodedag 23 september 2010 Vrouwen – geloven – aarde

Utrecht, 24 november 2010

Ten opzichte van de versie van 6 november 2010 is er een kleine wijziging in de resultaatrekening door verschuiving van kleine bedragen tussen posten.

Inhoud

Inleiding: wat lezen?	1
Programma	1
Verslag van de dag	2
Uit de workshops	4
Evaluatie	9
Financiële verantwoording	11
Staat van baten en lasten	12

Vrouwen – geloven – aarde

“De toekomst van de wereld raakt alles en iedereen.
Dat is zo, omdat we nu weten dat alles,
alle wezens en processen op deze planeet,
met alles samenhangt
en dat het welzijn van elk wezen afzonderlijk
verbonden is met het welzijn van het geheel.”
Sallie McFague

Inleiding: wat lezen?

Voor u ligt het verslag van de Synodedag *Vrouwen – geloven – aarde*, die de Oecumenische Vrouwensynode (OVS) gehouden heeft op 23 september 2010. Dit verslag is bedoeld voor de instellingen die subsidie hebben verleend voor de organisatie ervan. Afhankelijk van uw tijd en interesse kunt u een selectie maken uit de informatie hieronder.

Onder *Programma* vindt u het definitieve programma van de dag. Daarna volgt een *Verslag van de dag* dat vooral veel aandacht besteedt aan de lezingen. *Uit de workshops* bevat een verslag per workshop. De *Evaluatie* komt terug op in het Projectplan van 9 februari 2010 (in uw bezit) beschreven doelen en bedoelingen. Ten slotte volgt de *Financiële verantwoording* en de *Staat van baten en lasten*.

Programma

10.30 – 10.50 uur	Inschrijving, welkom met koffie, inleveren keuze workshop
10.50 – 11.00 uur	Welkom door Ingrid de Zwart, predikante van de Lebuinuskkerk
11.00 – 11.45 uur	Lezing Oog voor de aarde, Arine Benschop
11.45 – 12.30 uur	Lezing Onbegrensd mededogen, Birgit Verstappen
12.30 – 13.00 uur	Spel rond stellingen, ingeleid door Trees van Montfoort
13.00 – 13.50 uur	Lunch, workshopindeling wordt geprojecteerd
13.50 – 14.00 uur	Iedereen naar ruimte / verzamelpunt workshop
14.00 – 15.30 uur	Workshops
15.30 – 15.50 uur	Theepauze
15.50 – 16.00 uur	Mededelingen
16.00 – 16.30 uur	Afsluitende viering, Anki Peper en Elisabeth Posthumus Meyjes
16.30 – 17.00 uur	Drankje
17.00 – 17.15 uur	Voor wie gelegenheid heeft: opruimen stoelen en tafels

Verslag van de dag

Verslag Joanne Seldenrath

'Milieubewust leven is geen kwestie van denken maar een kwestie van doen', luidde een van de stellingen op de dag van de Oecumenische Vrouwensynode, met als thema Vrouwen Geloven Aarde. Op 23 september 2010 bogen ongeveer 130 vrouwen zich over de ecologische vragen van onze tijd. Het was een prachtige en praktische dag, in de Lebuinuskerk van Deventer, met zeven verschillende workshops. Volgens de twee inleidsters Arine Benschop en Birgit Verstappen kan milieubewust doen niet zonder een andere manier van denken.

Waarom zouden juist vrouwen zich bezig moeten houden met het milieu? Theologe Arine Benschop verwijst in haar lezing naar Sallie McFague: iedereen is geroepen om zich in te zetten voor de aarde, tegen klimaatverandering en milieuvervuiling. En juist in het denken over God, mensen en de aarde zijn er beslissingen gevallen die *vrouwen* raken op dezelfde manier als dieren en planten, als de aarde. Aarde-anderen noemt Sallie McFague al wat deel uitmaakt van de natuur. In haar boek *The Body of God* komt ze met nieuwe beelden voor God. Arine noemt het grapje over de vraag uit de rooms-katholieke catechismus: Kunnen wij God zien? Nee want Hij heeft geen lichaam... dat door sommigen werd verstaan als het veel logischer: Hij heeft geen licht aan. Die traditie van een lichaamloze God wil McFague veranderen. Ze reikt het beeld aan van de wereld als lichaam van God, in de hoop dat mensen meer eerbied krijgen voor de wereld, voor alle lichamen, voor alles wat ruimte inneemt. In de lijn van de uitspraak van Mary Daly (als God mannelijk is, zijn mannen goddelijk – en vrouwen dus niet), wordt gedacht: als God geest is, zijn mensen (die vooral als geest gezien worden) goddelijk – en de natuur dus niet.

In het veel praktischer vervolg, *Super Natural Christians*, bespreekt McFague manieren om een andere kijk op de natuur te oefenen: kijken met een liefhebbend oog, met speciale aandacht voor voelen en aanraken. Als variatie op Descartes zegt ze: ik raak aan dus ik besta. Kijken met een liefhebbend oog is een toepassing van 'heb je naaste lief als jezelf'. De aarde-anderen zijn onze naasten, het zijn subjecten zoals wij, met verschillen en overeenkomsten. Het is zeker niet een sentimenteel kijken, een oceanische eenheid of de ontkenning van het ecologische systeem dat ook eten en gegeten worden betekent. Alleen is een varken veel meer dan een lapje vlees. Kijken met een liefhebbend oog is kijken vanuit de verbinding, alsof je je bevindt in een doolhof of een bos, binnen het landschap en niet erboven. Het liefhebbend oog is bewust van de eigen grenzen en behoeften om van daaruit te zoeken naar bevestiging en verbondenheid. Het lichaam van God is niet één lichaam, maar alle verschillende, eigenaardige, bijzondere lichamen om ons heen. (*The Body of God*, p. 211) Aldus Arine Benschop over Sally McFague. (Voor de volledige tekst van de lezing: www.wasti.nl)

Bij Birgit Verstappen komt het varken terug, maar nu heeft het vleugels gekregen. Zij beschrijft een beeldje van een gevleugeld varken dat ze op de kast heeft staan en dat je zou kunnen zien als een metafoor voor het goddelijke. Birgit Verstappen is theologe, werkte op het bisdom Breda en is lid van de Provinciale Staten Noord-Brabant voor de Partij van de Dieren. In haar dissertatie verbindt ze de ecologische theologie van Sallie McFague met het begrip *Woman Church* van Elisabeth Schüssler Fiorenza. Evenals vrouwen zijn ook dieren gedegradeerd tot non-persons. Birgit Verstappen pleit voor de stem

van dieren en natuur in de *ekklesia*, de radicaal democratische ruimte gericht op het leven van allen: een *ekklesia* van leven.

Met voorbeelden uit haar eigen provincie, uit andere werelddelen en zelfs van Mars (er is alleen leven mogelijk op Mars als we de hele planeet tot leven brengen) maakt ze duidelijk hoe dringend het is om anders te denken. Wanneer we de wereld zien als een machine zonder ziel (en het lichaam ook als een machine) betaalt de aarde, betalen de armen, betalen de dieren en planten de prijs. Hoe groter het verschil tussen mens en varken, des te meedogenlozer is de uitbuiting. Kan het varken als aardse engel ons de ogen openen?

Een belangrijke reden voor haar om anders te gaan denken was haar ziekte, toen haar lichaam alle aandacht vroeg. Ze leerde te ademen, door haar hele lichaam heen, met aandacht voor de pijn. Beter geworden werd haar lijf weer 'de dienaar' maar ze ging wel vragen stellen: Wanneer leef ik echt? Waar wordt mijn lijf blij van? Hoe genereus zijn wij? Het lichaam is het eerste oikos (huis; van dit Griekse woord zijn economie, ecologie en oecumene afgeleid) dat we bewonen. Aandacht daarvoor leidt vanzelf naar aandacht voor andere lijven. Alles hangt met alles samen, dat is een ecologische en spirituele waarheid. We zijn wezens in relatie, onderdeel van één groot ademend geheel.

Haar mystieke en radicaal politieke weg is geen ethisch appel, maar een thuis komen bij verbondenheid, met heel je hart, ziel en geest gericht zijn op wat leven doet. En dan wordt de kiloknaller te duur, want de prijs is te hoog. Ze eindigt met: 'Misschien hoeven we heel weinig te doen. Het paradijs hoeven we niet te creëren. Alleen kijken: het is er al.'

Na de lunch met biologische broodjes en biologisch beleg biedt de kerk, met zuilen als bomen, onderdak aan de verschillende workshops. Ik kies voor de filmworkshop over *Whale Rider*. In het gesprek met workshopleidster Marjeet Verbeek rondom de filmfragmenten komt het beeld naar voren van hoofdpersoon Pai als een meisje dat – als enige jongere – in haar Maori-traditie is geïnteresseerd. Omdat zij een meisje is, is de opvolgingslijn van mannelijke leiders verbroken. Maar door haar kennis van de traditie, gevoel voor de natuur en leiderseigenschappen verbindt ze haar volk opnieuw met de overgeleverde waarden ...en redt ze de walvissen.

Ook in de andere workshops worden nieuwe manieren van denken, nieuwe manieren van kijken verbonden met de traditie. Er is nog een filmworkshop, over ecologie in *De kleur paars* van Alice Walker. Twee workshops bespreken bijbelteksten, twee workshops hebben een liturgische achtergrond (bloemschikken en gebeden maken). De laatste workshop is een excursie naar een ecologisch en gezamenlijk woonproject.

Een viering met bijdragen uit alle workshops sluit de dag af. De onvruchtbare vijgenboom (Mk 11: 1-14, 20-24) krijgt een stem: 'Natuurlijk had ik nog geen vruchten.' God wordt bedankt voor 'Moeder aarde met bergen als buffels en buffels als bergen'. En er wordt gezongen. Elisabeth Posthumus Meyjes geeft uitleg over de in canon 'Gezongen Zegen' waarin de stemmen soms samenkomen: 'U denkt dan misschien dat het fout gaat. Maar nee, we zitten juist goed.' Voor wie naar huis gaat om milieubewust (verder) te leven en te denken een hoopvolle boodschap! Tot de volgende synode waarop dit thema interreligieus benaderd zal worden.

Uit de workshops

Bijbellezen met de stem van de aarde

Verslag Berthe van Soest

Aan het begin van de workshop 'Bijbellezen met de stem van de aarde' kiezen we steentjes uit die op een grindpad gevonden zijn. Gewoonlijk zien we kiezelsteentjes als levenloze natuur, als iets dat ver beneden de mens staat. Een steentje kan niet denken, heeft geen ziel en geen stem. In de gebruikelijke antropocentrische visie is het enige nut van een kiezelsteen dat je erover heen kunt lopen. In de workshop merken we al gauw hoe moeilijk het is om op die antropocentrische manier naar ons steentje te kijken. We hebben het gepakt en het ligt warm in onze handen. Vanaf het moment dat we er een relatie mee aangaan is het geen levenloze natuur meer.

We lezen in de workshop het bijbelverhaal over de vijgenboom die Jezus vervloekt (Markus 11: 1-14, 20-24) en gaan een relatie met die boom aan. We benaderen dit verhaal vanuit een radicaal ecologisch perspectief, met de stem van de aarde, zoals dat in Earth Bible gebeurt. Dat is een Australisch project waaraan bijbelwetenschappers uit de hele wereld meewerkten. De methode komt voort uit de feministische exegese van Elisabeth Schüssler Fiorenza en Mieke Bal. Als je de bijbel leest vanuit dit perspectief, dan ga je ervan uit dat alles in de schepping een eigen waarde heeft. Ieder deel heeft een ziel en een stem, al weten we niet hoe die klinkt. Alles is verbonden en afhankelijk van elkaar. En niets is hoger of lager. De methode bestaat uit drie stappen. In de eerste stap lees je een verhaal met de verdenking dat de tekst antropocentrisch van karakter is, en tot nog toe ook zo gelezen zal zijn. In een tweede stap neem je het op voor de aarde. De vijgenboom bijvoorbeeld, kan Jezus helemaal geen vijg geven, want ze waren nog niet rijp. 'Ze had het graag gewild', zei iemand uit de groep, 'maar het was haar tijd nog niet.' Je zoekt in die tweede stap ook naar sporen in de tekst waarin wel recht gedaan wordt aan de aarde. Deze speurtocht is verrassend, ondervonden wij. Zo ontdekte een van ons dat de vijgenboom in verzet ging tegen haar lot. Jezus beval haar geen vruchten meer te dragen, maar de boom ging verder. Zij liet zich verdorren tot aan haar wortels toe, uit protest. In de derde stap geef je de aarde een stem. Elk van ons herschreef het verhaal met de blik van de vijgenboom. Iemand schreef dat de vijgenboom Jezus een spiegel voorhield: 'Geef ieder de tijd om in haar eigen ritme vrucht te dragen'. Er klonken die middag zestien verschillende verhalen. En de vijgenboom zelf? Zij stond tussen ons in met een weelderig groen bladerdak, want daar was het de tijd voor. En zij glom.

Ecologie vanuit womanistisch perspectief

Uit een verslag van Conny van Lier

Doreen Hazel leidde haar workshop in met een uitleg van womanisme: 'Womanists zijn zwarte feministisch theologes. Het is een begrip uit de jaren negentig. In die tijd lasen we het boek *De Kleur Paars* van Alice Walker. Het ging over onderdrukking van vrouwen, over seksueel geweld. Maar nu pas zie ik veel duidelijker de ecologische dimensie in dat boek.' Het boek gaat over vrouwenhaat, maar ook over de overheersing van de aarde. Vanuit een womanistisch perspectief beschrijft Alice Walker in *De Kleur Paars* een milieu-

ethiek. Haar uitgangspunt is: in wezen is een mens goed en in wezen is een mens ook in staat om goed om te gaan met het milieu. Walkers definitie van womanisme heeft iets cyclisch, het heeft associaties met de maan, muziek, dansen, de geest, voedsel en rondheid. In haar boek *De tuinen van onze moeders* gaat Walker dieper in op het verschil tussen feminisme en womanisme. Womanistes staan volgens haar dichterbij moeder aarde. Er is een samenhang tussen kleur, geslacht en de natuur.

In *De Kleur Paars* beschrijft Walker de vrouw als de neger van de wereld, zoals de neger de neger van de wereld is, maar later zegt ze dat ook de aarde de neger van de wereld is. We negeren de aarde. In *De Kleur Paars* spreekt ze haar zorg uit over het milieu in Afrika, dat overheerst wordt door witte mannen die er een rubberplantage exploiteren. De zus van hoofdpersoon Celie, Netty, die jaren in Afrika doorbrengt, beschrijft voor Celie, hoe de huizen en bomen worden platgewalst. We zien een stukje film terwijl Celie de brieven van haar zus Netty leest. Netty schrijft over de dreiging van de plantagehouders in Afrika. Ze denderen door het dorp. De vrouw van de dominee met wie ze samen leeft, sterft van de pijn in haar hart als alles vernietigd wordt. 'En het idiote is', schrijft Netty, 'dat de Olinka, het volk bij wie we wonen, voortaan huur moeten betalen aan de witte mannen om te kunnen wonen op hun eigen grond!' Voor Walker is verkeerd omgaan met het milieu verbonden met een web van verstoorde menselijke relaties. Een gezond ecosysteem kan gedijen door liefde. Liefde voor mensen, maar ook voor het niet menselijke. Liefde kan helpen bij het redden van de aarde.

Duurzaam Zandgoed

Verslag Joke Koehler

Met zo'n vijftien vrouwen lopen we na de lunch naar het woonproject *Het Zandgoed*. Heerlijk om met mooi najaarsweer te genieten van de zon, wandelend langs de IJssel.

Lenie Kapteijn, een van de bewoonsters van het Zandgoed, vertelt onderweg over bezienswaardigheden waar we langs komen. Zoals het gedachtenisbeeld aan Etty Hillesum, de tuin waar in het weekend van de Deventer Boekenmarkt gedichten worden gelezen, de gratis parkeergelegenheid aan de overkant van de IJssel. Ze wijst ook op het verschil in de bebouwing langs de IJssel vóór (binnenstad met fraaie, rijke herenhuizen) en ná de spoorbrug, waar op de zandgrond arbeiderswoningen het beeld van de stad bepalen. Op deze zandgrond verrees zo'n tien jaar geleden het woonproject *Het Zandgoed*.

We zijn te gast in de woning en tuin van Lenie, waar zij onder genot van een glas vruchtensap (uiteraard fair trade) vertelt over het project en onze vragen beantwoordt. Het initiatief van *Het Zandgoed* – een ecologisch en gezamenlijk woonproject – ontstond toen een kleine groep de eerste grondslagen legde voor het ecologische project. Toen de contouren duidelijker werden, breidde de initiatiefgroep zich uit tot tien gezinnen die er de schouders onder zette, wat na twee jaar uitmondde in een wooncomplex van tien woningen.

Bij de bouw zijn uitsluitend duurzame materialen gebruikt en veel milieuvriendelijke voorzieningen aangebracht: de huizen zijn zongericht gebouwd en voorzien van zonnecollectoren. Op een deel van de daken zijn sedumplantjes aangebracht. De binnenwanden zijn afgewerkt met leem, wat onder andere een

vochtregulerende werking heeft. De centrale verwarming is verwerkt in de muren.

Ook al is het een gezamenlijk woonproject, de bewoners kennen een flinke mate van zelfstandigheid. De woningen en een gedeelte van de tuin zijn voor privégebruik. In huis kent men geen gezamenlijke voorzieningen of gezamenlijk gebruikte apparatuur. Achter de privétuinen is een aansluitende binnentuin – met twee zusjes-geiten, een moestuin en vuurplaats – waarvoor men gezamenlijke verantwoordelijkheid draagt. Een maandelijkse tuinwerkdag met gezamenlijke lunch houdt deze tuin op orde. De wekelijkse gezamenlijke borrel bij de vuurplaats biedt een moment tot uitwisseling.

In de loop van de tien jaren is de onderlinge zorg van de bewoners voor de materialen en voor elkaar gegroeid en worden specifieke kwaliteiten ingezet ten bate van anderen. Lief en leed wordt gedeeld, zonder verplichting. Goed nabuurschap is uitgangspunt, waarbij voorwaarden als betrokkenheid, communicatie, continuïteit en de bereidheid er samen uit te komen van belang zijn.

In het tienjarig bestaan van dit woonproject is het verloop klein: slechts twee huizen zijn van eigenaar gewisseld. Dat lijkt me een compliment aan de bewoners en een bewijs dat de opzet tot samenwonen geslaagd is.

Whale Rider

Uit een verslag van Joanne Seldenrath

Een film over hoe een Maori-meisje haar volk terugvoert naar zijn ecologische spirituele bron. Als Pai ter wereld komt, overlijden haar tweelingbroer en haar moeder. Ze wordt grootgebracht door haar opa en oma. Opa Koro is leider van een Maori-stam en teleurgesteld omdat Pai een meisje is en hem niet kan opvolgen als leider. Koro wil maar niet inzien dat Pai alle eigenschappen bezit om haar tot ideale leider te maken. Een leider die het volk uit de misère kan halen en terug kan brengen naar de ecologische, spirituele bron, gesymboliseerd door de walvis.

In het gesprek met workshopleidster Marjeet Verbeek rondom de filmfragmenten van *Whale Rider* komt het beeld naar voren van hoofdpersoon Pai als een meisje dat – als enige jongere – in haar Maori-traditie is geïnteresseerd. Omdat zij een meisje is, is de opvolgingslijn van mannelijke leiders verbroken. Maar door haar kennis van de traditie, gevoel voor de natuur en leiderseigenschappen verbindt ze haar volk opnieuw met de overgeleverde waarden ... en redt ze de walvissen.

Whale Rider is een film die krachtig verbeeldt dat op deze planeet alles met alles samenhangt en dat het welzijn van elk wezen afzonderlijk verbonden is met het welzijn van het geheel. Een film ook die laat zien dat het met name mystiek begaafde mensen zijn, in dit geval een jong meisje, die een volk in crisis terug kunnen brengen naar de spirituele bron. Een nieuw visioen komt in beeld...

Bloemen binden...

Tekst Tini Brugge en Arine Benschop

Zeg het met bloemen... Maar wat wil je daarmee uitdrukken? Je verbondenheid met of liefde voor een ander, een Ander, Moeder Aarde of een combinatie van

dat alles? En hoe doe je dat? Met welke kleuren, speciale bloemen, vormgeving bereik je wat je wilt uitdrukken zonder woorden?

In aansluiting op de thematiek van deze dag gaan we op zoek naar een nieuwe vorm van creativiteit, geïnspireerd door duurzaamheid en verbondenheid met Moeder Aarde. Dat betekent milieubewust 'bloemen binden' met een speciale betekenis, met bewust gekozen kleuren en vormgeving.

Na een korte instructie over bloemensymboliek, expressiemiddelen en duurzaam bloemschikken gingen de deelnemers aan de slag om zelf een compositie te maken, die in de afsluitende viering werd neergezet in het liturgisch centrum.

Bidden voor het eten

Tekst Joanne Seldenrath en Arine Benschop

Dagelijks brood als gave. Voor de een is het bijna te gewoon om te bidden voor het eten. Een ander heeft het ongemerkt of als vanzelfsprekend afgeschaft. Waarom zou je willen bidden? Waarvoor bedank je eigenlijk? Welke beelden voor God en mens, voedsel en aarde bevatten de (on)bekende woorden van het gebed?

In deze workshop ging de inleidster eerst in op bidden voor het eten in de joodse en christelijke traditie. Daarna maakten de deelnemers nieuwe teksten voor bidden voor het eten. Een voorbeeld daarvan is het volgende gebed.

*Gezegend Jij, God die zorgt voor al wat leeft
en ieder schepsel geeft wat het nodig heeft.*

Al wat wij tot stand brengen is mogelijk door jou.

Jij bent de aarde die ons draagt.

Jij bent de zon, de regen

die de vruchten onder onze handen doet groeien.

Jij, herinner ons hoe wij kunnen delen

in de rijkdom van de aarde,

zo dat de vruchten niet alleen ons voeden,

maar alle mensen, zoals het ooit was,

zo ook nu en in de tijden van onze kinderen.

Amen

Genesis 1 en Oerknal, onze plaats in een groter geheel

Tekst Arine Benschop

Verhalen roepen beelden op van wat ze beschrijven en ook van de relaties tussen dat alles. We lazen en vergeleken twee "scheppingsverhalen", Genesis 1 en het Oerknal- en evolutieverhaal. Daarbij ging het niet om de vraag wat er nu waar is, maar om te ontdekken welk beeld elk verhaal ons voorschotelt over onze relatie met al wat is. En het ging om de vraag hoe dat beeld ecologisch denken wel of niet ondersteunt.

We begonnen met Genesis 1 te lezen en ieder kreeg de gelegenheid na te denken over de vragen

1 Wat spreekt je het meest aan in dit scheppingsverhaal?

2 Wat is je eigen positie in het verhaal?

3 Wat voor soort relaties hebben de verschillende wezens in het verhaal met elkaar (God, aarde en zee, planten, hemellichamen, dieren, mensen)?

Dezelfde vragen beantwoordden we na lezing van een tekst over oerknal en evolutie. We wisselden met elkaar uit over onze – heel diverse – reacties op de beide verhalen. Hoe een verhaal in de loop van de tijd is uitgelegd en ons is voorgeschoteld bleek, zeker in het geval van Genesis, ook een belangrijke rol te spelen voor het beeld dat ons ervan is bijgebleven. En beide verhalen blijken – als je dat maar wilt – zo gelezen te kunnen worden dat ze ecologisch denken ondersteunen. Maar de manier waarop Genesis 1 de laatste eeuwen uitgelegd is, doet dat zeker niet, door de nadruk op het overheersen van de aarde door de mensen en op de mens die als enige beeld van God is. Het verhaal van oerknal en evolutie beschrijft dat alles wat bestaat – van de verst afgelegen melkwegstelsels tot het nietigste stukje leven – een gezamenlijk begin heeft en een gezamenlijke geschiedenis: op een of andere manier, ver of nabij, is alles verbonden met alles. Het is daarom heel goed in staat ecologisch denken te ondersteunen.

Dit bleek ook toen we beide verhalen in een tableau vivant gingen uitbeelden, waarin ieder een rol had van een wezen: ster, zon, aarde, berg, oceaan, bacterie, pantoffeldiertje, graspol, eik, meerval, vlieg, salamander, woelmuis, wolf, mens, God. Bij de uitbeelding van Genesis 1 hadden we hoogteverschil nodig, een stelling waarop de hogere wezens konden uittorenen boven de lagere. Bij de uitbeelding van het verhaal van oerknal en evolutie ontstond een bewegende kring waarin alle wezens met elkaar verbonden waren:

“We zijn verre verwanten van de sterren, we zijn gemaakt van hun as. De atomen in onze handen en hoofden zijn gesmeed in hun ovens. We zijn neven en nichten van de oceanen, de planten en andere schepselen op onze planeet. We stammen af van het eerste leven op aarde. We zijn deel van een voortgaande gemeenschap van zijn waarin alles in een onvoorstelbare verscheidenheid onderling verbonden en van elkaar afhankelijk is in een organische eenheid: Het lichaam van God.”

Evaluatie

Organisatie

De Synodedag werd strak georganiseerd met hoge eisen aan de kwaliteit van alle onderdelen. Het uitgebreide projectplan met tijdplan gaf daarvoor een goede basis. Het resultaat was een zeer goed lopende dag. Wat er nog voor verbetering vatbaar was, krijgt extra aandacht bij de organisatie van volgende Synodes en Synodedagen.

Werkgroep

De werkgroep bestond uit vier vrouwen waarvan twee uit het bestuur van de OVS. Ondanks inspanningen daartoe was het niet gelukt een werkgroep lid uit Deventer te vinden. Praktisch gezien verdient het aanbeveling in de toekomst nog meer moeite te doen om een werkgroep lid ter plaatse te vinden.

Het succes van de werkgroep was er mede aan te danken dat twee van de leden veel "vrije tijd" hadden omdat zij ten gevolge van een zwakke gezondheid geen voltijd baan hebben.

Er was binnen de werkgroep voldoende kennis van feministische theologie en voldoende voeling met de achterban van de OVS.

Kwaliteit

Alle onderdelen van de Synodedag, de lezingen, de workshops, het stellingenspel en de viering, waren van goede kwaliteit, de meeste van zeer goede kwaliteit. Dit is ondermeer te danken aan intensief contact met de inleidsters en workshopleidsters voorafgaand aan de dag.

Alle programmaonderdelen werden door de aanwezigen gewaardeerd. Bijna iedereen kon deelnemen aan de workshop van haar eerste keuze. De verscheidenheid aan onderwerpen was dus goed afgestemd op de doelgroep.

Thema "Ecologische theologie"

Al bij de opgaven bleek duidelijk dat de deelnemers de keuze voor het thema "ecologische theologie" toejuichten. Ook tijdens de dag en achteraf werd bevestigd dat de keuze van het thema een schot in de roos was. Velen vinden dat het een thema is van grote actualiteit. Daarnaast hoopten veel deelnemers ideeën en inspiratie op te doen om in hun thuissituatie (kerk, vrouw-en-geloofgroep, milieubewuste organisatie, etc) het christelijk denken op dit punt te kunnen toespitsen en vernieuwen. Uit de reacties blijkt dat zowel christelijke als post-christelijke deelnemers vinden dat de dag wat dit betreft geslaagd is. Er is met name veel gevraagd naar de tekst van de lezingen op papier of op internet. (Zie www.vrouwensynode.nl.)

Volgens plan was er tijdens de Synodedag niet speciaal aandacht voor verdieping van de religieuze dialoog. Tijdens de Synode van 2012 zal het thema "Ecologische theologie" nog verder uitgediept worden, ook met inbreng van andere religieuze tradities.

Deelnemers

De meeste deelnemers kwamen uit de brede (christelijke) oecumenische vrouw-en-geloofbeweging. Er waren enkele mannen aanwezig. Tot onze tevredenheid waren er ook nieuwe gezichten, waaronder deelname uit post-christelijke hoek. Een punt van aandacht voor de organisatie van volgende Synodes of Synodedagen is dat er in verhouding weinig vrouwen waren die het lage deelnamebedrag betaalden. Niemand deed beroep op de mogelijkheid reiskosten te laten vergoeden, hoewel hier ruim bekendheid aan gegeven was.

Er waren 121 betalende deelnemers aanwezig (totaal 134 aanwezigen). Dit benadert de schatting van tevoren van 125 heel goed. Uit reacties blijkt evenwel dat er meer deelnemers geweest zouden zijn als de Synodedag op zaterdag gehouden was.¹ We zullen hiermee rekening houden bij de organisatie van de volgende Synodedag. Synodes vinden gewoonlijk al in het weekend plaats.

Inspiratie en continuïteit

Van verschillende kanten hoorden we dat de deelnemers echt toe waren aan een dag van uitwisseling en een kwalitatief hoogwaardig gepresenteerd thema. Oude contacten werden versterkt en nieuwe gelegd. Zowel tijdens de pauzes, als tijdens het spel, als tijdens workshops was er gelegenheid met elkaar van gedachten te wisselen.

De dag werd afgesloten met een inspirerende viering, waarin elementen uit de workshops terugkwamen. Hiermee werd recht gedaan aan de traditie van vrouwenvieringen, waarin de inbreng van ieder welkom is.

De Synodedag was bedoeld als voorbereiding op de volgende Synode. Zes van de aanwezigen hebben zich opgegeven voor de werkgroep die de Synode van 2012 (met hetzelfde thema) gaat organiseren.

Financiën

Het werven van subsidies is aan de late kant gestart, omdat informatie over de concrete invulling van het programma niet eerder beschikbaar was. Voor volgende Synodes en Synodedagen zal hiermee rekening gehouden worden.

Zie verder de paragraaf "Financiële verantwoording".

PR

De Synodedag is aangekondigd via de eigen website en Nieuwsbrief van de OVS. Er zijn extra Nieuwsbrieven met daarin het programma vooraf verspreid op plaatsen waar zich mogelijk geïnteresseerden bevonden. Verder is de dag aangekondigd via gremia van verwante organisaties, in agenda's van tijdschriften op gebied van zingeving en via email. In verband met de zeer hoge kosten daarvan is niet geadverteerd in dagbladen of tijdschriften.

¹ Er was gekozen voor een donderdag omdat dit geen religieuze vierdag is, noch in het christendom, noch in het jodendom, noch in de islam. Er waren ondanks dat geen joodse of islamitische deelnemers.

Financiële verantwoording

Werkelijke lasten ten opzichte van de begroting

De totale werkelijke lasten waren € 365 lager dan de begrote lasten. Significant lager dan begroot waren de kosten voor eten en drinken (€ 440, veel minder kosten voor koffie en thee dan voorzien) en de kosten voor PR (€ 445, omdat er niet geadverteerd is. Ook waren er geen onvoorziene kosten (€ 100). De reiskosten van de organisatie waren eveneens lager dan begroot (€ 165), maar daar staat tegenover dat de organisatiekosten hoger waren (€ 215). De werkgroep vergaderde op een locatie die niet gratis was, maar wel met gemiddeld zo min mogelijk reisafstand, -tijd en –kosten voor de werkgroepleden. Nog twee posten waren in werkelijkheid beduidend hoger dan begroot. Er was een workshop meer dan oorspronkelijk gepland (meer honorarium, € 200). De andere kosten voor spreeksters en workshopleiding zijn veel hoger dan het begrote bedrag (€ 410). Dit is zowel te wijten aan een te lage schatting van de kosten voor het huren van materialen zoals beamers, als aan de extra workshop waarvoor dergelijke materialen ook gehuurd moesten worden.

Werkelijke baten ten opzichte van de begroting

De totale bijdragen van de deelnemers waren iets hoger dan geschat. Van de diaconie van de Protestantse Kerk van Westwoud werd een "gift 2010" van € 250 ontvangen. Dit bedrag hebben wij ten gunste laten komen van de begrote eigen bijdrage van de OVS aan de Synodedag van € 700. Gezien de werkelijke lasten was daarna nog € 4555 aan subsidies nodig (begroot was € 4980). Subsidies werden ontvangen van Kerk en Wereld (€ 2500), van de Haëllastichting (€ 1000), van een instelling die niet met name genoemd wil worden (€ 750) en van het Maria Stroot Fonds. Van de garantstelling van het Maria Stroot Fonds van € 1500 is uiteindelijk volgens afspraak € 305 toegekend, waarmee het resultaat van de Synodedag op nul uitkomt. Verder moet nog vermeld worden dat de diaconie van de Protestantse Kerk in Deventer zich garant stelde voor het betalen van de reiskosten van maximaal zes deelnemers met een minimum inkomen. Hiervan is geen gebruik gemaakt.

Baten in natura

Estafette Odin heeft 20 fruittassen geleverd als attentie voor spreeksters, workshopleidsters en organisatie. In ruil daarvoor werd een folder van Odin ingevouwen in de Nieuwsbrief met het programma van de Synodedag. Narratio stelde 20 vrouwenkalenders ter beschikking als attentie voor vrijwilligers. In ruil daarvoor kreeg Narratio gedurende de hele dag de gelegenheid boeken te verkopen.

STICHTING OECUMENISCHE VROUWENSYNODE			
Synodedag 23 september 2010			
STAAT VAN BATEN EN LASTEN	Werkelijk	Opgemaakt 17 november 2010	Begroot
Baten	121 deelneemsters 134 incl inleidsters en organisatie	125 deelneemsters 141 incl inleidsters en organisatie	
Subsidies	€ 4.555,00		€ 4.980,00
Eigen bijdrage OVS incl giften ten gunste daarvan	€ 700,00		€ 700,00
Bijdragen deelnemers	€ 2.890,00		€ 2.830,00
		€ 8.145,00	€ 8.510,00
Lasten			
	<i>Vaststaand</i>		
Huur Lebuinuskerk	€ 775,00		€ 780,00
Honorarium spreeksters en workshopleiding	€ 2.000,00		€ 1.800,00
Synodekrant	€ 645,71		€ 650,00
Eten en drinken	€ 1.597,12		€ 2.040,00
	<i>Overig</i>		
Reis- en andere kosten spreeksters en workshopleiding	€ 790,61		€ 380,00
PR	€ 624,35		€ 1.090,00
Organisatiekosten	€ 387,39		€ 170,00
Reiskosten organisatie vooraf en synodedag	€ 635,70		€ 800,00
Verwervingskosten financiën	€ 689,60		€ 700,00
Onvoorzien	€ 0,00		€ 100,00
		€ 8.145,48	€ 8.510,00
Resultaat		-€ 0,48	€ 0,00